

Amanda Isaksen

Kompetanse, performanse og tilhørighet

V2-brudd i norske og svenske multietnolekte språkstiler

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter

Veileder: Kristin Melum Eide

Juni 2022

Amanda Isaksen

Kompetanse, performanse og tilhørighet

V2-brudd i norske og svenske multietnolekte språkstiler

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Kristin Melum Eide
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

1. Innledning	1
2. Teorier og tilnærminger til andrespråk	1
2.1. Generativ grammatikk og CP-TP-VP-systemet	1
2.2. Andrespråksteorier og Multiple Grammars	3
2.3. Sosiolingvistiske perspektiv på multietnolekte språkstiler.....	4
3. V2-brudd i norsk andrespråk og multietnolekte språkstiler: form og omfang.....	5
4. Data	6
5. Hvordan skal vi forklare V2-brudd i multietnolekte språkstiler?	9
6. Multietnolekte språkstiler i et MG- og Audience Design-perspektiv	11
7. Avsluttende	13
Referanseliste	15
Vedlegg	18
Vedlegg 1.....	18
Vedlegg 2.....	19

1. Innledning

I en verden med stadig økende grad av migrasjon, øker behovet for, og krava til, andrespråkskompetanse. Norge er ikke isolert fra denne utviklinga, og i 2021 kom nesten 54 000 innvandrere til landet (SSB, 2022). Uavhengig av grunnen innlærere har for å skulle lære norsk, er innlæringsprosessen noe alle må gjennom for å mestre språket, noe de vil i varierende grad på grunn av faktorer som motivasjon, kognitive forutsetninger, førstespråk og tilgjengelige læringsressurser (Sun, 2019). Samtidig skjer innlæringa i samspill med den enkeltes bakgrunn, personlighet og identitetsuttrykk, og samfunnet det foregår i. I dag har mange nordmenn foreldre og besteforeldre med migrantbakgrunn, flere førstespråk, et annet førstespråk enn familien sin, og bor i områder prega av migrasjon, og er derfor eksponert for et mangfold av språk hele tida. Alt er med på å påvirke hvordan vi snakker, og har gitt opphav til større variasjon blant norske språkbrukere. Multietnolekte språkstiler er et eksempel på dette (Svendsen og Røyneland, 2008), og er en stadig mer utbredt språkstil i urbane miljø i europeiske storbyer (Nortier, 2018). Dette gjelder særlig områder prega av migrasjon og dermed flerspråklighet, som resulterer i “innovative linguistic practices among adolescents” (Nistov og Opsahl, 2014, s. 93). Til tross for at språkbrukerne anvender disse stilene på forskjellige språk, avhengig av hvilket land de bor i, finnes mange likheter. Dette gjelder blant annet uttale, vokabular og ordstilling. Et spesielt gjenkjennelig trekk ved multietnolekte språkstiler i blant annet norsk, svensk og tysk, er brudd med standard verbplassering (Nortier, 2018, s. 9-13). Fordi denne språkstilen iallfall til en viss grad kan knyttes til andrespråklige bakgrunner, er det relevant å spørre hvordan vi skal analysere og forstå multietnolekte språkstiler. Er de mellomspråk, et produkt av andrespråkspåvirkning, eller noe helt annet? For å forsøke å svare på dette vil jeg ta for meg V2-brudd-fenomenet i multietnolekte språkstiler i et generativt og sosiolingvistisk perspektiv gjennom to større forskningsprosjekt fra urbane ungdomsmiljø i Norge og Sverige, UPUS-prosjektet (UiO, 2021) og Natalia Ganuza (2008) sin doktorgradsavhandling.

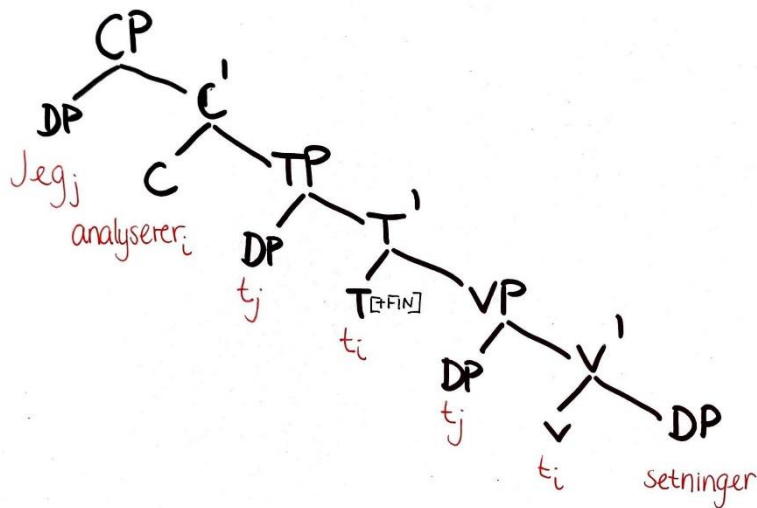
2. Teorier og tilnæringer til andrespråk

2.1. Generativ grammatikk og CP-TP-VP-systemet

Forskere innenfor en rekke fagdisipliner har forsøkt å forklare språk og språkevna vår på forskjellige måter, fra forskjellige perspektiv. Generativ grammatikk er en retning innenfor lingvistikk som forsøker å kartlegge og beskrive abstrakte, kognitive regler som styrer språkproduksjonen vår så den framstår grammatisk, og dermed kan gi mening (Åfarli og Eide, 2003, s. 15-18). Forutsetningene for å mestre disse reglene antas å ligge som et

potensiale i hjernen, kjent som universalgrammatikken (UG), som må aktiveres i det som omtales som den kritiske perioden om den skal bli funksjonell (Eide og Busterud, 2015, s. 31-38; Åfarli og Eide, 2003, s. 13-18). Aktivering gjør at man kan systematisere språklig input i et mentalt leksikon, og ut ifra dette selv produsere språk. Den generative prinsipp- og parameterteorien (Åfarli og Eide, 2003, s. 18) forklarer dette ved at UG består av ei rekke abstrakte prinsipper som er gjeldende for alle språk. Forskjeller mellom språk forklares med at disse prinsippene har parametere som kan stilles inn på forskjellige verdier. Slik får barn som eksponeres for et språk UG stilt inn på de gjeldende parametere for språket, og dermed som de øvrige språkbrukerne i språksamfunnet (Åfarli og Eide, 2003, s. 19-22). En viktig del av å lære nye språk, er derfor å få på plass målspråkets parametere (Eide og Busterud, 2015).

Et viktig bidrag fra generativ grammatikk er CP-TP-VP-systemet, som er en syntaktisk analysemodell, illustrert i figur 1. I korte trekk er dette et system med tre nivå som kan brukes til å illustrere og forklare setningers struktur. På hvert av de tre nivå oppstår informasjon som er nødvendig for å produsere grammatikalske setninger. Hvert nivå har ei kjerne som det kan projisere en spesifikator (<spes>) og et komplement (<komp>) fra, som igjen kan ha kjerne, spesifikatorer og komplement. På det første nivået, VP, blir ord med referensielt innhold basegenerert, inkludert hovedverbet i V-kjernen (Åfarli og Eide, 2003, s. 44-49). På TP-nivå kommer ytterligere grammatiske funksjoner til, og disse blir gjerne tildelt kjerner og fraser som flytter opp fra VP- til TP-nivå. Blant de viktigste funksjonene i norsk språk er at ett verb flyttes fra V til T og får tempus, altså blir det tildelt en presens- eller preteritumsmarkør (Åfarli og Eide, 2003, s. 60-62). Til sist kan spesielt viktige fraser *topikaliseres* i deklarative hovedsetninger ved å bli plassert i <spes, CP>, og verbet blir flytta til C. Sistnevnte er obligatorisk i alle deklarative hovedsetninger, og resulterer i at det finite verbet alltid havner på andre plass i setninga. Selv om det finnes unntak fra denne regelen, for eksempel i undersetninger (Åfarli og Eide, 2003, s. 65-67 og 79), sier vi at norsk har et V2-krav (Eide, 2015a, s. 168-176).

Figur 1: CP-TP-VP-systemet for generative syntaksanalyser av setninger, etter Åfarli og Eide (2003, s. 83)

2.2. Andrespråksteorier og Multiple Grammars

Grammatiske system utvikles uten bevisst innsats når vi blir eksponert for språk som barn, noe de av oss som har hatt fremmedspråk på skolen har smertelig erfart at ikke er tilfelle seinere i livet. Det finnes en rekke teorier med vidt forskjellige svar på hvordan språkutvikling skjer *etter* kritisk periode, men alle tar utgangspunkt i at dette skjer mye mindre automatisk enn før kritisk periode, og at resultatet ikke blir like “fullstendig” som hos førstespråksbrukere. De første teoriene om andrespråk antok at dersom man hører en innlærer bruke et trekk i målspråket riktig én gang, mestrer hen dette trekket fullt ut. I seinere tid har man derimot blitt opptatt av at språkproduksjonen til en språkbruker, *performansen*, ikke er i et 1:1-forhold med *kompetansen* språkbrukeren har (Eide og Busterud, 2015). Om en språkbruker produserer ei ugrammatisk setning, trenger ikke det bety at språkbrukeren ikke *vet* hva som er riktig, eller at de gjør samme feil hver gang. Vi forsnakker oss, benytter oss av andre modaliteter enn lyd i kommunikasjon, ombestemmer oss midtveis i et utsagn, og tilpasser oss kommunikasjonssituasjonen vi er i underveis, blant annet (Warren, 2013, s. 2-3; Altmann, 2001, s. 150-152). For å danne oss et best mulig bilde av andrespråkstilengelse, må vi altså forstå hva som skjer gjennom hvilke mekanismer på et kognitivt nivå, og være klar over at det som kommer til uttrykk gjennom produksjonen, aldri kan gi et fullgodt bilde av den fullstendige kompetansen (Eide og Busterud, 2015).

Prinsipp- og parameterteorien har i et andrespråksperspektiv blitt videreutvikla og inspirert et mangfold språkteorier. Blant de nyere tilnærmingene til andrespråk finner man

Multiple Grammars-teorien (MG). MG antar at vi har flere, små grammatikkssystemer som er tilgjengelige samtidig under språkproduksjon (Roeper, 2016, s. 2). Dette kan påvirke produksjonen ved at man kan velge ei annen parameterinnstilling enn den som vanligvis blir brukt i språket, fordi man har et annet, parallelt internalisert system man heller bruker. Roeper regner også med at *alle* har slike parallelle sub-grammatikker, også énspråklige, fordi vi tilpasser språket vårt avhengig av hvem vi snakker med (Roeper, 1999). Fra et slikt perspektiv har ikke norsk språk forankring i en stor, felles grammatikkonstruksjon i hjernen til alle som kan språket, men norskproduksjonen vår er heller “a somewhat arbitrarily chosen set of sub-grammars, where each set may be idiosyncratic to a speaker” (Eide og Sollid, 2011, s. 337). Dette gjør MG til en særlig interessant teori for analyse av multietnolekte språkstiler, fordi det åpner for at de er egne grammatiske systemer, som derfor også kan analyseres og forstås som det. MG utelukker likevel ikke at verbplasseringa som er typisk for multietnolekte språkstiler, ikke kan være et resultat av at noen av språkbrukerne ikke har komplett kompetanse om verb i norsk språk.

2.3. Sosiolingvistiske perspektiv på multietnolekte språkstiler

Å se på multietnolekte språkstiler også fra et sosiolingvistisk perspektiv, gir enda en dimensjon til vår forståelse av fenomenet. Akkomodering og inngruppemarkører er to sentrale begreper her. I lingvistikk innebærer akkomodering å tilpasse seg den man snakker med, og er “ubiquitous and constitutes a fundamental, and arguably necessary, part of successful social interaction” (Dragojevic, Gasiorek og Giles, 2016, s. 36). Inngruppemarkører kan være helt konkrete former for akkomodasjon som er et produkt av “intergroup processes, wherein communicators do not interact based on individual, personal identities and the idiosyncrasies contained therein; but, rather, based on their memberships in and affiliations with assorted social categories” (Palomares, Giles, Soliz og Gallois, 2016, s. 123). Ved å benytte seg av inngruppemarkører som er unike for, eller iallfall sterkt knytta til ei gruppe, uttrykker man tilhørighet til denne gruppa. I undersøkelser av inngruppemarkører i multietnolekte språkstiler er Allan Bells teori om Audience Design særlig relevant. I den reviderte utgaven av teorien, skildrer Bell «the gist» (Bell, 2002, s. 141) av teorien ved at en språkstil er mottakerorienterte tilpasninger et individ gjør mens hen snakker. Det dreier seg derfor om “linguistic expression of identification with a reference group who are important to the speaker, usually in response to a change in some aspect of the audience” (Bell, 2002, s. 163). Hvilke tilpasninger som blir gjort, avhenger av hvilken gruppe språkbrukeren ønsker å uttrykke at hen tilhører, og hvilke språklige inngruppemarkører som identifiserer gruppa. Tilpasningene kan skje på alle nivå i

språket – fra fonologi til semantikk – og denne tilpasningsevna er finjustert og kan gi stor variasjon i den språklige performansen til ett og samme individ, i forskjellige kontekster (Bell, 2002, s. 141-146).

For å forklare hva som skjer når vi akkomoderer, supplerer MG-teorien og Audience Design hverandre godt. MG-teorien om flere sameksisterende parametere for grammatiske prinsipp, kan forklare mekanismen bak Audience Design-idéen om språklige tilpasninger for å uttrykke identitet og tilhørighet. Situasjonen vi står i, påvirker hvilke av sub-grammatikkene våre vi tar i bruk, og disse kan settes sammen forskjellig fra gang til gang. Det er dette som gjør at grammatikk kan regnes for å være “idiosyncratic to a speaker” (Eide og Sollid, 2011, s. 37). Når over fem millioner mennesker med samme språk kan ha et stort antall sub-grammatikker de kan velge og vrake mellom, og i tillegg inngår i mange forskjellige sosiale nettverk og relasjoner de tilpasser grammatikken sin til, skaper dette grunnlag for enorm språklig variasjon.

3. V2-brudd i norsk andrespråk og multietnolekte språkstiler: form og omfang

V2-kravet i norsk er ikke et universelt språktrekk, men derimot utbredt i germanske språk, og har vist seg å være et særlig vanskelig språktrekk å fullstendig tilegne seg for eldre innlærere (Eide, 2015a, s. 169-176). Reglene som styrer verbplassering er svært abstrakte, og noe de færreste har metakunnskap om. Likevel mestrer førstespråksbrukere av norsk kravet om V2 til fingerspissene lenge før de har begynt på skolen, mens det ikke er uvanlig at andrespråksinnlærere aldri fullt ut behersker det (Selven, 2014, s. 39-43). V2-kravet er en parameter, og det er derfor nærliggende å resonnerer seg fram til at varianter av norsk som bryter med V2, ikke har en *riktig* innstilt V2-parameter *enda*. Dette er i tråd med de tradisjonelle tilnærmingene til andrespråk, der andrespråket blir vurdert ut ifra hvor identisk det kan bli en førstespråksvariant av målspråket. Dette gjenspeiler et språksyn der språkproduksjon blir sett på som en refleksjon av den underliggende kompetansen – ut ifra det jeg kan høre - har parameteren blitt riktig stilt inn, eller ikke? Disse tilnærmingene har vært viktige for å kartlegge menneskets kognitive språkevne, har avslørt viktige egenskaper ved språk, og er fremdeles langt på vei nyttige for å forklare V2-brudd hos *innlærere* av norsk (Eide, 2015b, s. 13-16; Eide, 2015a, s. 176-183). Spørsmålet er om dette gir riktig bilde og best mulig forklaring av multietnolekte språkstiler, som mange språkbrukere har praktisert mer eller mindre hele livet. Det viser seg nemlig at en høy andel av V2-brudd i multietnolekte språkstiler har en helt bestemt syntaktisk struktur, kalt XSV (Nistov og Opsahl, 2014). Et eksempel på ei setning med slik struktur er «Egentlig alle kan bidra» (Nistov og Opsahl, 2010,

s. 58). XSV er en betegnelse på rekkefølgen til funksjonsledda, der X er en topikalisert frase, som setningsadverbialet “egentlig” i eksempelet. Videre står S for subjekt og V for verb, slik at rekkefølgen blir topikalisert frase, subjekt og verb. I standard norsk grammatikk vil derimot kun XVS-konstruksjoner oppfattes som grammatikalsk i deklarativer hovedsetninger på grunn av V2-kravet.

Jeanette Selven sin masteroppgave avslører også andre egenskaper ved V2. Informantene hennes var innlærere av norsk, med stor variasjon i førstespråk og minst nivå B1 i norsk (Selven, 2014, s. 45-48), og oppfylte V2-kravet i om lag 90% av setningene de produserte (Selven, 2014, s. 90). De fleste innlærere av norsk på middels til høyt nivå, mestrer altså langt på vei V2. Grunnen til at fenomenet likevel har fått så mye oppmerksomhet, kan være at V2-brudd er svært iøyrefallende for noen med norsk som førstespråk, og har nok på grunn av dette blitt et trekk som knyttes sterkt til minoritetsbakgrunn. Dette kan igjen være blant årsakene til at brudd med V2 også har blitt et anerkjent trekk ved multietnolekte språkstiler blant den øvrige befolkninga. Det er et mye brukt virkemiddel i kunst, som i Maria Navarro Skarangens *Alle utlendinger har lukka gardiner* (2014), Zeshan Shakars *Tante Ulrikkes vei* (2017), låta “SALMALAKS” av Karpe (2022) og karakteren Ola Halvorsen fra *Førstegangstjenesten* (NRK, 2019-2021). “Kebabnorsk” har blitt et veletablert uttrykk, og noe mange har sterke meninger om. Ett av mange eksempler er forfatteren Rina Sunder som i et innlegg i Aftenposten, med tittelen “Legg bort kebabnorsken!”, sier at “Kebabnorsk er ikke greit” og stiller det opp som en motsetning til “perfekt norsk” (Sunder, 2021). Det er tydelig at det fortsatt er de tradisjonelle generative forståelsene som er rådende, noe som har store konsekvenser for hvordan vi vurderer multietnolekte språkstiler i forhold til andre varianter av norsk.

4. Data

Dataene jeg vil basere videre analyse og drøfting på, er en norsk og en svensk studie som undersøker V2-brudd og XSV-konstruksjoner i multietnolekte språkstiler. Ingvild Nistov og Toril Opsahl (2014) sine data er henta fra ungdom med norsk førstespråk, mens jeg har valgt ut ungdommer med svensk som andrespråk fra Natalia Ganuza (2008) sin doktorgrads-avhandling. Multietnolekte språkstiler i germanske språk har som nevnt mange fellestrekk, og man finner ytterligere likheter i områder i skandinaviske storbyer med høy andel av befolkninga med migrantbakgrunn (Svendsen og Røyneland, 2008, s. 63). Populasjonene fra de to studiene er derfor ganske like, noe som gir grunn til å tro at resultatene fra de to studiene har overføringsverdi til hverandre, og derfor kan sammenlignes og drøftes i lys av hverandre.

Nistov og Opsahl analyserer data fra prosjektet Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø (UPUS) som foregikk i multietniske språkmiljø i Oslo-området (UiO, 2021). Informantene er ungdom mellom 14 og 21 år med norsk som førstespråk, og som har null, en eller to foreldre som er født i utlandet (Nistov og Opsahl, 2014, s. 95). Analysen er av opptak av intervjuer av informantene, og samtale informantene imellom. Intervjuet ble gjennomført med en forsker som leda intervjuet, mens samtale informantene foregikk med bare informantene til stede. Resultata er framstilt i tabell 1, som er Nistov og Opsahls (2014, s. 97) egen analyse og framstilling av resultat.

Tabell 1 Muligheter for og faktisk produksjon av XSV-konstruksjoner under intervju av informanter gjennomført av en forsker, og i dialog mellom informanter uten forskere tilstede.

	Intervju		Dialog mellom informanter	
	Muligheter for produksjon av XSV	Faktisk forekomst av XSV (%)	Muligheter for produksjon av XSV	Faktisk forekomst av XSV (%)
To utenlandsfødte foreldre (13 informanter)	281	32 (11,4)	127	41 (32,3)
Én utenlandsfødt forelder (2 informanter)	138	32 (23,2)	114	58 (50,9)
To norskfødte foreldre (5 informanter)	83	0 (0)	57	22 (38,6)
Totalt (21 informanter)	509	64 (12,5)	298	121 (40)

UPUS-prosjektet inkluderer kun informanter som er født og oppvokst i Norge (Nistov og Opsahl, 2014, s. 95), og som derfor har lært norsk fra de var så små at norsk regnes som førstespråket deres (Ganuza, 2010, s. 34). I sin doktorgradsavhandling om svensk syntaktisk variasjon hos en lignende populasjon som i UPUS, inkluderer Natalia Ganuza (2008) i tillegg innlærere av svensk, altså har noen av informantene et annet førstespråk, og begynt å lære svensk noe seinere i livet. Dette gjorde hun fordi “some Swedish SLA-studies have argued that individuals who learn Swedish before age six to seven often develop an automatized syntax similar to that of first language acquirers of Swedish whereas later learners often do not” (Ganuza, 2008, s. 38). Jeg har valgt å bare inkludere informantene som starta innlæringa fra fylte seks år for å sammenligne med de norske informantene, og undersøke hvorvidt V2-brudd kan knyttes til om språkbrukerne har norsk eller svensk som første- eller andrespråk.

Tabell 2 viser resultat fra tre forskjellige tester informantene gjennomførte, og er basert på Ganuza sin fremstilling av egne resultat (Ganuza, 2008, s. 187-190). Den første testen var en muntlig gjenfortellingssituasjon som ble tatt opp på bånd og siden transkribert (Ganuza, 2008, s. 43). Den skriftlige testen var en nasjonal prøve i svensk, med to deloppgaver som inkluderte å skrive et brev på 80 minutter, og et essay på fem timer (Ganuza, 2008, s. 43-44). Informantene tok også en skriftlig akseptabilitetstest for ordstillingsvariasjon i standard svensk (Ganuza, 2008, s. 47), der de skulle ta stilling til setninger og bedømme om de var «"rätt" eller "fel"» (Ganuza, 2008, s. 183). Denne testen ble utført «in order to gain some insight into participants' intuitions about Swedish word order, i.e. their metalinguistic performance, and explore the relationship between their GJT performance [grammatisk akseptabilitetstest] and oral and written production» (Ganuza, 2008, s. 45).

Tabell 2 Prosentvise brudd med V2-kravet i muntlige og skriftlige kontekster for informanter som starta innlæringa av svensk fra seksårsalderen, samt resultatene fra en grammatikktest der informantene vurderte hvorvidt setninger på standard svensk var grammatikalske (Ganuza, 2008, s. 187-190).

Pseudonym	Muntlig		Skriftlig		Grammatisk akseptabilitets-test for standard svensk
	Muligheter for produksjon av XSV	Faktisk forekomst av XSV (%)	Muligheter for produksjon av XSV	Faktisk forekomst av XSV (%)	%-vis riktige svar
Kostas	15	1 (6,7)	3	0 (0)	84,4
Murad	42	7 (16,7)	7	0 (0)	50,0
Rachel	45	2 (4,4)	23	0 (0)	96,9
Riya	31	1 (3,2)	5	0 (0)	93,8
Kalifa	71	11 (15,5)	5	0 (0)	68,8
Jemila	52	2 (3,8)	26	2 (7,7)	90,6
Karim	26	1 (3,8)	11	2 (18,2)	90,6
Shakira	29	2 (6,9)	18	1 (5,3)	87,5
Alexandra	71	1 (1,4)	17	0 (0)	100,0
Gorda	17	2 (11,8)	24	0 (0)	90,3
Marre	54	2 (3,7)	32	0 (0)	90,6
Seida	42	0 (0)	38	0 (0)	81,3
Nenad	26	0 (0)	13	0 (0)	93,8
Maske	51	1 (2,0)	20	0 (0)	81,3
Medhina	49	3 (6,1)	5	0 (0)	96,9
Ajana	77	2 (2,6)	11	0 (0)	93,8
Zora	110	0 (0)	15	0 (0)	93,5

Resultatene fra akseptabilitetstesten viser klart at de svenske informantene jevnt over har svært høy kompetanse i standardvarianten av svensk. Som det kommer frem fra tabellene, produserte likevel alle informantene XSV-konstruksjoner. Dette inkluderer informantene med norsk som førstespråk, og Nistov og Opsahl (2014) fant i tillegg at “all X-constituents but one are adverbial” (Nistov og Opsahl, 2014, s. 98). Ganuza har lignende funn, «approximately 72% of the X-clauses were produced with a clause-initial adverbial» (Ganuza, 2008, s. 93). Videre er dette hovedsakelig i bestemte muntlige situasjoner, selv om tre av informantene brøt med V2 under de skriftlige prøvene til Ganuza. To av disse var blant de som hadde starta tilegnelsen av svensk seinest, og har som tabellen viser under 10% brudd med V2. Hos den siste, “Karim”, er det snakk om «three examples of X-clauses that do not follow standard subject-verb inversion, and of these one lacks an explicit subject (i.e. adv-v) and two might be punctuation mistakes rather than examples of non-inversion» (Ganuza, 2008, s. 67).

Ganuza fant videre at alderen man starta tilegnelsen ved, var statistisk signifikant for hvorvidt informantene hennes brøyt med V2, men at det kun var en liten korrelasjon mellom V2-brudd og alder ved tilegnelse (Ganuza, 2008, s. 87-89), «the calculation of the coefficients of determination show that only a small part of the variation produced is explained by participants’ AO [age of acquisition]» (Ganuza, 2008, s. 87). Fordi Nistov og Opsahl kun har med informanter med norsk som førstespråk, er ikke “age of acquisition” relevant i deres studie, men de utelukker ikke at informantene med flere førstespråk eller foreldre med andre førstespråk kan få norsk syntaks påvirka av dette (Nistov og Opsahl, 2014, s. 109). Dette kan likevel ikke forklare at informantene i snitt produserte over tre ganger så mange V2-brudd i dialog med venner sammenligna med intervjusituasjonen med en forsker. Begge studiene fant altså at sjansen for V2-brudd øker sterkt for muntlig språk i bestemte sosiale sammenhenger, i setninger med topikalisererte setnings- og predikatsadverbial. Fenomenet virker altså å være svært sammensatt, og styrt av ei rekke faktorer, et argument mot en ustabil produksjon som resultat av en ustabil innstilt parameter for V2.

5. Hvordan skal vi forklare V2-brudd i multietnolekte språkstiler?

Informantene fra Ganuza sin studie som er inkludert i denne oppgaven, hadde et annet førstespråk enn svensk, men forekomsten av V2-brudd er langt høyere når informantene brukte svensk muntlig enn skriftlig, og de fleste skåret svært høyt på akseptabilitetstesten for standard svensk. Det er altså bare helt unntaksvis at det var samsvar mellom V2-brudd i den muntlige og skriftlige produksjonen. Et sentralt spørsmål blir da hvorfor den muntlige performansen ser såpass annerledes ut enn den skriftlige hos mange av informantene. En måte

å forklare dette på er at muntlig kommunikasjon skjer raskere enn skriftlig, og at det derfor blir flere feil muntlig. Hvis dette var tilfelle, ville man forventet at V2-brudda skjedde nokså tilfeldig, men analysene til Ganuza viser tydelig at de skjer svært systematisk, og avhenger av setningsstruktur. Også Nistov og Opsahl fant at V2-brudd nesten utelukkende skjedde ved de samme konstruksjonene som Ganuza. Den syntaktiske strukturen til hver enkelt setning er altså av større betydning for om V2-brudd forekommer under produksjon, enn innlærernes språkbakgrunn.

En mer egna måte å forklare V2-brudd i multietnolekte språkstiler, finner man derfor om man ser på de syntaktiske konstruksjonene de inngår i. I all hovedsak forekom V2-brudd i XSV-konstruksjoner med topikaliseret setnings- eller predikatsadverbial, altså at et adverbial står først i setninga, etterfulgt av subjekt og deretter finitt verb. I stedet for å snakke om XSV-konstruksjoner, kan man derfor presisere det ytterligere, å snakke om AdvSV-konstruksjoner. CP-TP-VP-systemet åpner for flere analyser av hvordan en slik struktur ser ut. Uansett må adverbialet bli topikaliseret ved å flytte opp i <spes, CP>, og blir dermed det første ordet i setninga. Videre vil jeg anta at verbet ikke flytter opp i C-posisjon som det vanligvis gjør, fordi jeg har definert V2-regelen som at verbet må stå i kjerneposisjon, og fordi jeg omtaler V2-brudd som nettopp *brudd*. Jeg antar derfor at denne posisjonen blir stående tom, fordi man i norsk syntaks kun regner med at C kan være fylt av et verb eller en subjunksjon (Åfarli og Eide, 2003, s. 73). Slik vil subjektet i <spes, TP> komme før verbet som fortsatt står i T. Jeg har gjort en slik CP-TP-VP-analyse av setningene “Egentlig alle kan bidra” (Nistov og Opsahl, 2010, s. 58) i figur 2 og “Nu i år jag jobbar” (Ganuza, 2008, s. 121) i figur 3, begge i vedlegg 1. Det er også mulig å tenke seg at XSV-konstruksjoner får verbet flytta opp i C, men at det er flere C'-nivå, der subjektet er venstreadjungert til det øverste nivået. Dette har jeg illustrert i figur 4 i vedlegg 2, men kommer ikke til å bruke videre i oppgaven. Denne strukturen er derimot bedre egna for analyser av setninger med flere setningsadverbial, som «Egentlig det er ikke så dyrt» i figur 5 i vedlegg 2.

Et viktig spørsmål er fremdeles i hvilken grad de svenske informantenes andrespråklige bakgrunn kan forklare AdvSV-konstruksjonene de produserer. Igjen kan man se på Ganuza sin akseptabilitetsvurderingstest der de aller fleste skårer svært høyt, og derfor kan sies å ha god kompetanse i standard svensk grammatikk. Jeg vil likevel understreke at dette var en skriftlig test, med god betenkningstid, i motsetning til den muntlige testen der det var klart flest V2-brudd. Hadde Ganuza inkludert en test av typen som Nistov og Opsahl utførte, der informantene snakka i to forskjellige språksituasjoner, kunne man lettere

undersøkt hvorvidt en andrespråksbakgrunn var avgjørende for produksjonen. Hadde informantene da produsert omtrent like mange V2-brudd i to forskjellige situasjonene, hadde man lettere kunne konkludere med at andrespråksbakgrunnen til informantene var av betydning for produksjonen deres. Nistov og Opsahl utelukker heller ikke at noen av V2-brudda hos enkelte av informantene med én eller to utenlandsfødte foreldre kan skyldes at de har flere førstespråk, men at V2-brudda i all hovedsak bør forstås som “an in-group practice associated with a multiethnolectal speech style” (Nistov og Opsahl, 2014, s. 98). At disse konstruksjonene er like de som informantene med to norskfødte foreldre har, er et ytterligere argument for at slike konstruksjoner ikke først og fremst kan knyttes til andrespråks-påvirkning.

6. Multietnolekte språkstiler i et MG- og Audience Design-perspektiv

Det er tydelig at andrespråkpåvirkning kun i liten grad kan forklare XVS-konstruksjoner i multietnolekte språkstiler. Blant de sterkeste argumentene for å forstå V2-brudd i multietnolekte språkstiler som noe annet enn “feil norsk”, er informantene med to norskfødte foreldre. De produserte ikke noen V2-brudd under intervjuene, men brøyt med V2 i 40% av mulige tilfeller i samtale med venner. Ganuza sin studie inkluderer i tillegg informanter med flerspråklig bakgrunn og som regnes som andrespråksbrukere av svensk, som *aldri* bryter med V2. Selv om andrespråkpåvirkning kan være relevant for et fåtall av informantene, kan dette likevel ikke forklare hvorfor det er en tydelig tendens til at V2-brudd i multietnolekte språkstiler generelt skjer ved XSV-, og spesielt ved AdvSV-konstruksjoner. Videre finner man svært få eksempler på XSV-konstruksjoner i Ganuza sine skriftlige tester og i intervju til Nistov og Opsahl, men i noen grad i gjenfortellingssituasjonen (tabell 2), og i enda høyere grad i samtalene mellom venner (tabell 1). Konteksten språkproduksjonen finner plass i, kan altså i langt større grad predikere V2-brudd enn andre faktorer (Ganuza, 2008, s. 87, 109-130; Nistov og Opsahl, 2014, s. 111). Nistov og Opsahl forklarer dette med at en faglig samtale med en forsker ikke er “the kind of situation where one would expect a multiethnolectal, youthful speech style to appear” (Nistov og Opsahl, 2014, s. 96). I samtale med hverandre er derimot V2-brudd utbredt, fordi “style derives from inter-group language variation by way of social evaluation” og “a particular style is normally associated with a particular group or situation, and therefore carries with it the flavor of those associations” (Bell, 2001, s. 142-143).

Bruker man begrep fra Multiple Grammars kan man si at informantene har en parameter som stabilt *ikke* er stilt inn på V2 ved bestemte syntaktiske forhold, som i noen situasjoner benyttes i stedet for den standard norske og svenske parameteren som er stilt inn på V2. Dette står i kontrast til en mer tradisjonell tilnærming til prinsipp- og parameterteorien, der man ville forklart forskjellen på den skriftlige og muntlige performansen med at parameteren ikke var stabil, og derfor ga variasjon i hvorvidt informantene fulgte V2-regelen eller ikke. Fordi V2-brudda er så systematiske som de er, vil jeg argumentere for at dette ikke er en egna måte å forklare V2-brudd i multietnolekte språkstiler. Funna er også i tråd med Audience Design – informantene i Nistov og Opsahl sin studie akkomoderer mot hverandre når de snakker sammen, og benytter seg derfor av flere V2-brudd her enn når de snakker med forskerne. At V2-brudd er så iørefallende som det er, gjør det også til en velegna inngruppedemarkør. I møte med venner og andre de regner for å være del av inngruppa si, uttrykker derfor informantene tilhørighet gjennom språket sitt ved å bryte med V2.

Dette får konsekvenser for forståelsen vår av V2-brudd i multietnolekte språkstiler. Roeper hevder at “We do not have to assume that there is pure indecision leading to variability, but rather, at a subtler level, we apply MG theory, via an available UG interface option, which creates two options. An L1/L2 speaker uses both depending upon the interface circumstances, thus never using a “variable” grammar” (Roeper, 2016, s. 9). Anvender vi dette for å forstå funna fra de to studiene, gir dette et helt annet bildet enn manglende “kontroll på grammatikken” som Sunder kaller det i sitt innlegg, der hun oppfordrer til å unngå “slurv eller dårlig grammatikk” (Sunder, 2021). Amaral og Roeper forklarer det derimot som at «natural language grammars readily create parallel rule-sets, and the speaker has to decide which of the rules are generally productive and which have definably limited productivity» (Amaral og Roeper, 2014, s. 4). Språkbrukerne som sjonglerer mellom en multietnolekt språkstil og standard norsk eller svensk har et bredt repertoar av tilgjengelige grammatikker, og bruker disse i performansen sin avhengig av situasjon og formål. I samtale med en seriøs forsker eller under nasjonale prøver, følger informantene V2-kravet fordi situasjonen krever det, på lik linje som situasjonen krever at de bryter med det i samtale med venner.

Ei heller er slike V2-brudd et fenomen som kun kan knyttes til urbane miljø med høy andel av innbyggere med innvandrerbakgrunn. Det er et klart sammenligningsgrunnlag med stilvarianter av norsk man finner i kvenske språksamfunn. Sollid (2003) fant at informantene

hennes med norsk-kvensk bakgrunn aksepterte V2-brudd, særlig dersom setninga inneholdt topikalisererte adverbialfraser (Sollid, 2003, s. 225), og ble oppfatta som innholdsmessig riktig (Sollid, 2003, s. 173). I andre kontekster var det ingen V2-brudd. Sollid konkluderer derfor med at det er mer hensiktsmessig “to believe more in some kind of L1 [first language] loyalty as a relevant explanation for these differing contact features', as opposed to an explanation based on processes of second language acquisition” (Sollid, 2013, s. 91). At det samme fenomenet har oppstått på tvers av tid, landegrenser og populasjoner, men under lignende sosiolingvistiske og syntaktiske forhold, er nok et sterkt argument for at V2-brudda som er karakteristiske for slike språkstiler ikke er et resultat av tilfeldigheter eller rein andrespråkspåvirkning, men et nokså konsekvent, kognitivt og sosialt fenomen.

Språkbrukerne i de to studiene har solid språklig kompetanse i form av ei rekke grammatikker som er tilgjengelig for dem (Eide og Sollid, 2011, s. 333), og kompetansen til å bruke dem. Kanskje er det derfor heller ikke riktig å kalle dette V2-brudd, iallfall om “brudd” hviler på premisset om at det bare finnes ei riktig parameterinnstilling for verbplassering, noe som er vanskelig å argumentere for i et MG-perspektiv. Begrep som “mellomspråk” (Åfarli, 2015, s. 61) eller Sunders oppfatning om at det er snakk om en dårligere variant av “perfekt norsk” (Sunder, 2021) er uansett ikke treffende for å beskrive multietnolekte språkstiler. Det dreier seg ikke om et mellomstadium i utviklinga av norsk eller svensk språk, men en annen variant. På generelt grunnlag kan man derfor ikke si at det handler om hvorvidt språkbrukerne mestrer eller ikke mestrer standard norsk og svensk syntaks, men at de gjennom blant annet syntaktisk variasjon uttrykker identitet og tilhørighet. Videre kan man derfor også trekke problematikken opp på et eksistensielt nivå. Språk er identitet, og den multietnolekte språkstilen som flere og flere tar i bruk, er en måte å uttrykke hvem man er, både til seg selv og omverdenen. Å mestre språklige konvensjoner gir store fordeler, både sosialt i miljøene språkstilene brukes, men også i et større perspektiv – noe både *Tante Ulrikkes vei* og «Ola Halvorsen» er klare bevis på – mangfold og variasjon kommer oss alle til gode.

7. Avsluttende

At V2-brudd nokså konsekvent skjer ved bestemte syntaktiske konstruksjoner i multietnolekte språkstiler, er et argument for at fenomenet er langt fra tilfeldig, og i svært liten grad er et mellomspråkstrekk eller produkt av påvirkning fra andre språk. Med begrep fra Multiple Grammars og Audience Design kan man snakke om to sameksisterende parametere som språkbrukerne benytter seg av, en for V2 og en for V2-brudd, avhengig av hvem de snakker

med. Derfor kan man kalle V2-brudd en inngruppemarkør som tas i bruk i situasjoner der man ønsker å uttrykke tilhørighet. Dette står i kontrast til oppfatninger av multietnolekte språkstiler som ustabile, gale varianter av norsk, som hviler på ei tradisjonell enten-eller-oppfatning av språklæring og -mestring. Ved å se på dette helt konkrete fenomenet gjennom de teoretiske perspektivene jeg har valgt, håper jeg å ha vist hvordan presise og nyanserte språkteorier kan belyse flere dimensjoner ved den dynamiske språkevna vår. Like viktig er også mulighetene slike teorier gir oss til å rette et kritisk blikk mot hvordan vi oppfatter, forholder oss til og omtaler språk. Slik blir språkkunnskap også et verktøy som kan brukes til å anerkjenne negativt vurderte varianter av norsk og svensk, så vel som andre språk, og slik myndiggjøre menneskene som benytter seg av dem.

Referanseliste

- Altmann. (2001). The language machine: Psycholinguistics in review. *British Journal of Psychology*, (92), 42 s. DOI:10.1348/000712601162130
- Amaral og Roeper. (2014). Multiple Grammars and Second Language Representation. *Second Language Research*, 30(1), 34 s. DOI: 10.1177/0267658313519017
- Bell. (2002). Back in style: reworking audience design. I Eckert og Rickford (red.) *Style and Sociolinguistic Variation* (s. 139-169). Cambridge University Press.
- Dragojevic, Gasiorek og Giles. (2016). Accommodative Strategies as Core of the Theory. I Howard (red.) *Communication Accomodation Theory: Negotiating Personal Relationships and Social Identities Across Contexts* (s. 36-59). Cambridge University Press.
- Eide. (2015a). Tilegnelse av verbale kategorier. I Eide (red.) *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 135-196). Novus forlag.
- Eide. (2015b). Innledning. I Eide (red.) *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 13-16). Novus forlag.
- Eide og Busterud. (2015). Kompetanse og performanse: kunnskap og produksjon. I Eide (red.) *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 19-58). Novus forlag.
- Eide og Sollid. (2011). Norwegian main clause declaratives: variation within and across grammars. I Siemund (red.) *Linguistic Universals and Language Variation* (s. 327-360). Muoton de Gruyter.
- Ganuz. (2008). *Syntactic Variation in the Swedish of Adolescents in Multilingual Urban Settings: Subject-verb Order in Declaratives, Questions and Subordinate Clauses* [Doktorgradsavhandling]. Stockholms universitet.
- Ganuz. (2010). Subject-Verb Order Variation in the Swedish of Young People in Multilingual Urban Areas. I Quist og Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia: New Linguistic Practices*. Multilingual Practices.
- Karpe. (2022). SALMALAKS [sang]. På Omar Sheriff. Apen & Kjeften.
- Nistov og Opsahl. (2010). On some Structural Aspects of Norwegian Spoken Among Adolescents in Multilingual Settings in Oslo. I Quist og Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia: New Linguistic Practices* (s. 49-64). Multilingual Matters.

https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=355240&site=ehost-live&ebv=EB&ppid=pp_Cover

Nistov og Opsahl. (2014). The social side of syntax in multilingual Oslo. I Åfarli og Mæhlum (red.) *The Sociolinguistics of Grammar* (s. 91-115). John Benjamins Publishing Company.

Nortier. (2018). Language and identity practices among multilingual Western European Youths. *Language and linguistics compass*, 12(5), 24 s. DOI: 10.1111/lnc3.12278

NRK. (2019-2021). *Førstegangstjenesten* [TV-serie].

<https://tv.nrk.no/serie/foerstegangstjenesten/>

Palomares, Giles, Soliz og Gallois. (2016). Intergroup Accommodation, Social Categories, and Identities. I Howard (red.) *Communication Accomodation Theory: Negotiating Personal Relationships and Social Identities Across Contexts* (s. 123-151). Cambridge University Press.

Roeper. (1999). Universal Bilingualism. *Bilingualism: Language and Cognition*, 2(3), 18 s.

<https://doi.org/10.1017/S1366728999000310>

Roeper. (2016). Multiple Grammars and the Logic of Learnability in Second Language Acquisition. *Frontiers in Psychology*, 7(14), 14 s.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00014>

Selven. (2014). *Finittmarkering og inversjon i norsk som andrespråk: En studie av tyske, engelske, russiske og vietnamesiske andrespråkstilignere* [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Shakar. (2017). *Tante Ulrikkes vei*. Gyldendal.

Skaranger. (2014). *Alle utlendinger har lukka gardiner*. Forlaget Oktober.

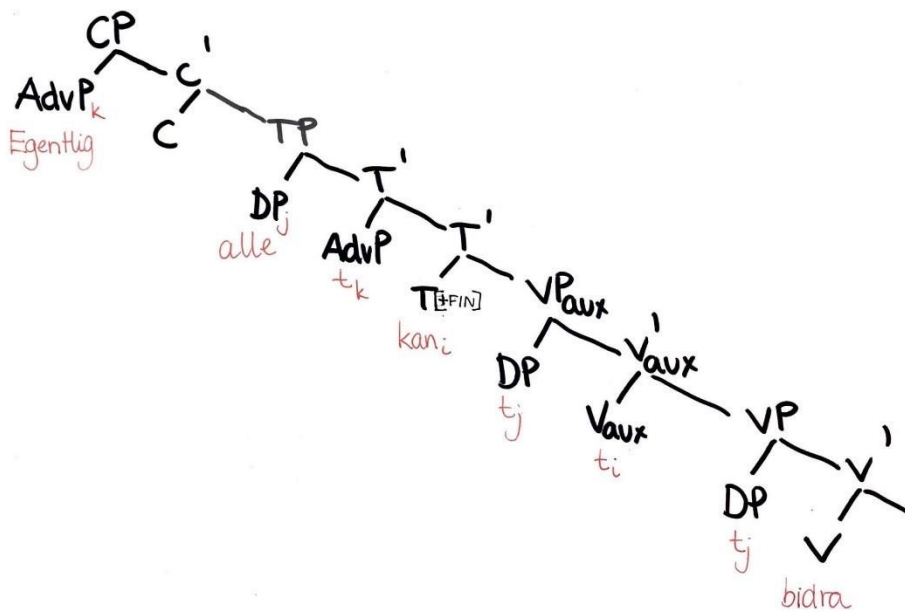
Sollid. (2003). *Dialektsyntaks i Nordreisa: språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.

Sollid. (2013). Ethnolects in Northerns Norway: From national negligence to local linguistic pride. I Siemund, Gogolin, Schulz og Davydova (red.) *Multilingualism and Language Contact in Urban Areas* (s. 63-94). John Benjamins.

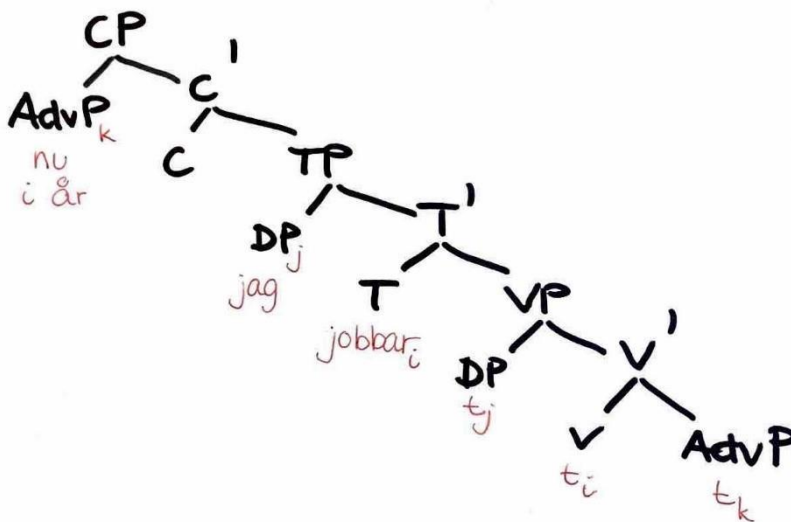
SSB. (2022, 24.02). *Befolkning*. <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>

- Sun. (2019). An Analysis on the Factors Affecting Second Language Acquisition and Its Implications for Teaching and Learning. *Journal of Language Teaching and Research*, 10(5), 5 s. <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.1005.14>
- Sunder. (2021, 29.11). Legg bort kebabsnorken! *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/V9aB1p/legg-bort-kebabsnorken>
- Svendsen og Røyneland. (2008). Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway. *International Journal of Bilingualism*, 12(1), 21 s. DOI: 10.1111/Inc3.12278
- UiO. (2021, 26.01). UPUS – *Utviklingsprosessar i urbane språkmiljø*. Universitetet i Oslo.
<https://www.hf.uio.no/iln/forskning/prosjekter/upus/>
- Warren. (2013). *Introducing Psycholinguistics*. Cambridge University Press.
- Åfarli. (2015). UG-basert andrespråksteori og syntaktisk struktur. I Eide (red.) *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 96-134). Novus forlag.
- Åfarli og Eide. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Novus forlag.

Vedlegg
Vedlegg 1

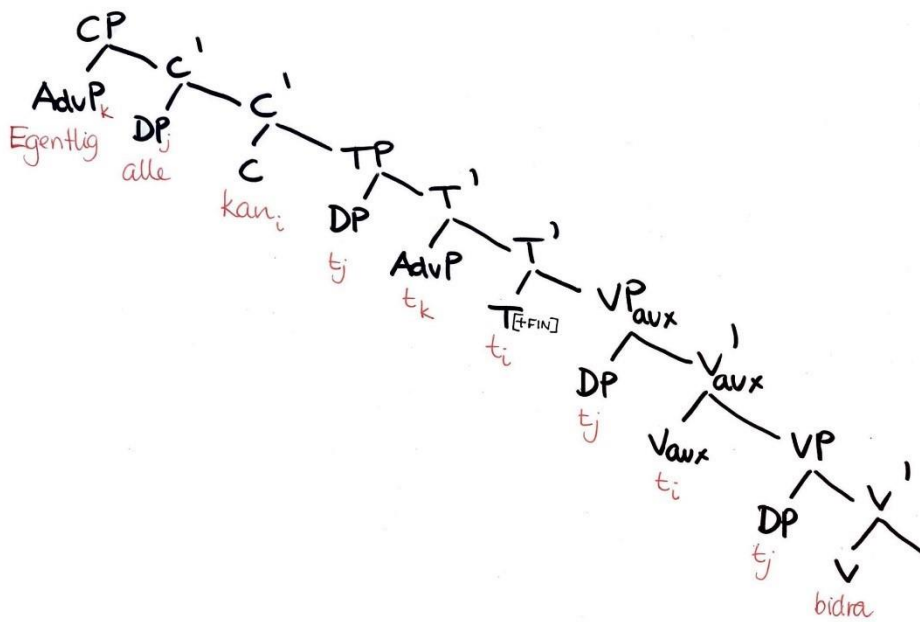

Figur 2: CP-TP-VP-analyse av AdvPSV-setninga “Egentlig alle kan bidra”, der verbet ikke har flytta fra T til C, slik det gjør i standard norsk.

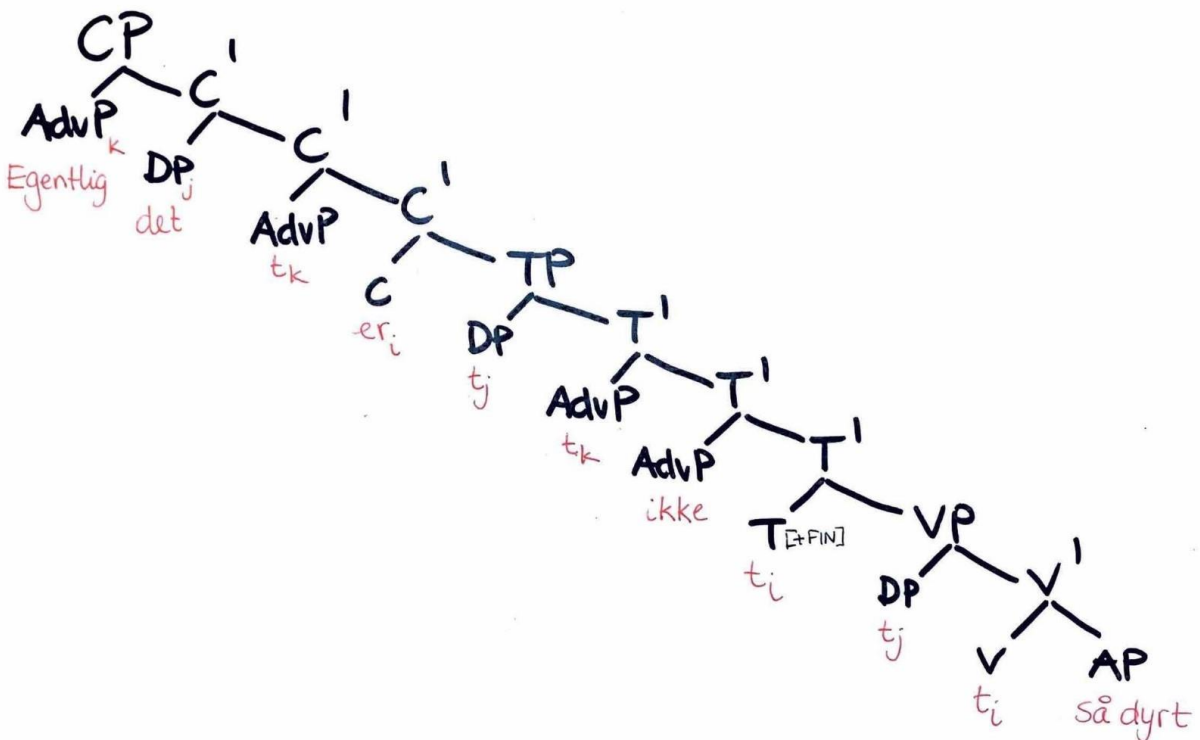

Figur 3: CP-TP-VP-analyse av AdvPSV-setninga “Nu i år jag jobbar”, der verbet ikke har flytta fra T til C, slik det gjør i standard svensk.

Vedlegg 2

Figur 4: Alternativ analyse av setninga “Egentlig alle kan bidra” der verbet har flytta fra T til C, men en dobbel C’-projeksjon gjør at subjektet “alle” flytter forbi verbet og dermed gir AdvPSV-struktur.

Figur 5: Analyse av setninga “Egentlig det er ikke så dyrt” der verbet har flytta til C. Denne analysen gjør det mulig å analysere setninger med flere setningsadverbial, noe den andre analysen der verbet *ikke* flytter til C ikke kan.

